

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА ПОРІВНЯЛЬНЕ ПРВОЗНАВСТВО

УДК 342

*Костицький В. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

**ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІ АНТИУКРАЇНСЬКІЙ
ІНФОРМАЦІЙНІЙ ВІЙНИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ БЕЗПЕКИ**

У статті на основі кількарічного дослідження вперше проаналізовано етапи та особливості антиукраїнської інформаційної війни, висвітлено її вплив на сучасні міжнародні відносини та світовий порядок.

Ключові слова: інформаційний суверенітет, інформаційна безпека, інформаційна війна, антиукраїнська інформаційна війна, етапи антиукраїнської інформаційної війни, інформаційні загрози світовому порядку.

Формування глобального інформаційного суспільства супроводжується посиленням міжнародної конкуренції та перетворенням інформаційного простору у головну арену зіткнень і боротьби різновекторних національних інтересів держав. Сучасні інформаційні технології дають змогу не тільки державам або транснаціональним корпораціям як суб'єктам глобального суспільства реалізувати власні інтереси без застосування воєнної сили, послабити або завдати значної шкоди безпеці конкурентних держав чи корпорацій, що не мають дієвої системи захисту від негативних інформаційних впливів. Такі інформаційні операції дещо менших масштабів стають доступними і корпоративним групам професіоналів у галузі ІТ-технологій. У таких умовах інформаційна безпека стає важливою сферою забезпечення безпеки підприємницької або науково-технічної діяльності, та навіть національної безпеки у цілому.

Щодо українських реалій ця проблема має свою історію та причини особливих ризиків. Протягом тривалого часу інформаційний простір України залишався абсолютно незахищеним від постійного тиску на свідомість людей, в тому числі і з боку іноземних держав, негативної політичної, соціальної, економічної інформації, створюючи реальну загрозу не лише моральним засадам Українського суспільства, але й національній безпеці країни в цілому.

Це було обумовлено відставанням України у розвитку інформаційних технологій, невідповідністю державної інформаційної політики вимогам сьогодення, зокрема відсутністю визначених законодавством механізмів, які б регулювали розповсюдження та обіг інформаційної продукції, у тому числі іноземного походження, серед яких електронні ЗМІ, комп'ютерні ігри, мережа Інтернет, які обумовлюють ріст кількості злочинів в інформаційній сфері, що посягають насамперед на інтереси Української держави. У результаті маємо девальвацію всієї ціннісної системи суспільства, яку супроводжують деструктивні явища безпосередньо пов'язані із перевантаженням засобів масової інформації матеріалами, що суперечать нормам Закону України "Про

захист суспільної моралі”.

Таким чином, доконаним фактом стало порушення інформаційного суверенітету України, який згідно із Законом України “Про національну програму інформатизації” визначений як здатність держави контролювати і регулювати потоки інформації, які ідуть з-поза меж держави. Однією із причин такого явища стало відверте ігнорування центральними та місцевими органами державної влади, представниками інформаційного бізнесу та створеними ними лобістськими громадськими об’єднаннями неодноразових заяв та звернень Національної комісії щодо зростання негативного впливу інформаційної продукції на стан моральності українського суспільства та у зв’язку з цим – реальної загрози національній безпеці, стали одним із найважливіших чинників моральної кризи в нашому суспільстві, за якою насувалася політична, економічна та конституційна криза.

В умовах входження України у європейське та міжнародне співтовариство актуальною є побудова такої держави, яка спроможна забезпечити вільний розвиток відкритого, демократичного суспільства на загальнолюдських та національних цінностях, пріоритеті прав і свобод людини та верховенстві права у здійсненні державою своєї діяльності.

Особливої актуальності це питання набуває в умовах антиукраїнської інформаційної війни, що ведеться проти Українського народу уже понад 10 років з боку Російської Федерації. В основі цієї війни поширення недостовірної, неповної, упередженої інформації про Україну, маніпулювання суспільною свідомістю як громадян України, так і іноземних країн, пропаганда війни, національна та релігійна ворожнеча, зміна шляхом насильства конституційного ладу нашої держави

Нині ця інформаційна війна перейшла із ламенто-замаскованої у відкриту. Впродовж останніх років своєї діяльності Національна комісія відслідковувала в інформаційному просторі України загальні тенденції, які свідчили про швидке розгортання антиукраїнської інформаційної війни, яка охоплює кілька періодів.

На підготовчому етапі відбулися процеси, що за своєю суттю є антидемократичними, але містили в основі інформаційну операцію рейдерського характеру, спрямовану на зміну сегментів інформаційного бізнесу, який в умовах творення демократичного суспільства в Україні на початку дев’яностих років розвивався на ліберальних рейках.

У цей час українцям у зв’язку із відкриттям кордонів стали доступні кращі здобутки телебачення, кіно, художнього та сценічного мистецтва, інших надбань світової культури, які раніше залишалися за залізною завісою і які у контексті сучасного законодавства для цілей цього матеріалу називаємо інформаційною продукцією.

Уже в першій половині дев’яностих років на український ринок хлинули зарубіжні інформаційні продукти сумнівного походження, для продукування яких використовувалися мінімальні кошти та найчастіше одна-дві кімнати, що сприяло розгорнутій кампанії дискредитації європейського і американського кіномистецтва, інших надбань культури та у кінцевому результаті закінчилося усуненням із національного ринку західноєвропейської та американської інформаційної продукції. В силу недосконалого законодавства, слабкого фінансування, високих податків, відвертої протидії антиукраїнських сил українське кіно, книгодрукування та інші види

культурної діяльності виявилися неспроможними до промислової війни і також були витіснені з ринку. Наступна операція завершилася заміщенням інформаційного та культурного ринку продукцією російського виробництва. На жаль, ці процеси залишилися поза увагою держави, яка мала захищати свій інформаційний та культурний простір.

Надалі на першому етапі антиукраїнської інформаційної війни набула широкого розповсюдження інформаційна продукція, яка містила пропаганду алкоголізму, формувала алкогольний спосіб життя, споживання якого поєднувалося з відпочинком, домашнім затишком, сімейним добробутом, успішними кар'єрою або бізнесом, спортивними досягненнями, боротьбою за справедливість. "Герої" таких інформаційних матеріалів регулярно пиячать, розпочинаючи з цього робочий день та відзначаючи його завершення. Такий підхід до інформаційного обслуговування населення супроводжувався сумними "досягненнями" України – лідерством у споживанні алкоголю (12,8 літра умовного спирту на одну особу у рік), або процвітанні дитячого алкоголізму. На фоні посилення боротьби громадянського суспільства з корупцією та негативними оцінками поширення цього явища в Україні світовою спільнотою майже всі центральні телеканали були переповнені фільмами та іншими матеріалами, що героїзували корупцію та корупціонерів, пропагували насильство і жорстокість як нормальну форму взаємовідносин з людьми. В інформаційному просторі появилось багато матеріалів, які містили зневагу до української історії, національних героїв та державних і національних символів України.

Ще не усвідомивши факт ведення проти України інформаційної війни в рамках законодавства та вимоги статті 10 Європейської конвенції про права людини Національна комісія розробляє План заходів протидії насильству в інформаційному просторі, метою якого є створення умов по забезпеченню підростаючого покоління України від матеріалів інформаційного простору, що містять елементи насильства та жорстокості, пропагують наркоманію, токсикоманію, тютюнопаління та інші шкідливі звички, війну, національну та релігійну ворожнечу, неповагу до батьків, національних і релігійних святинь, який було надіслано до всіх дотичних державних органів та до органів місцевого самоврядування щодо підтримки ініціативи Національної комісії та доручення до виконання його окремих пунктів. Далі оприлюднюється План протидії алкоголізму, проводяться "круглі столи", наради, зустрічі у всіх регіонах України з метою формування системи протидії руйнуванню духовно-культурної та світоглядної основ суспільного життя, які знаходять підтримку у людей різних вікових категорій, статі, національності, віросповідання та різних регіонів – від Севастополя до Сум, від Донецька і Харкова до Львова і та Тернополя. Однак і ці заходи не знаходять належної підтримки у державних органах та медіабізнесі. Заклики Всеукраїнської ради церков і релігійних організацій дозволяють зберегти Національну комісію, не дивлячись на ухвалений Президентом В. Януковичем Указ від 9 грудня 2010 року щодо її ліквідації, яка стає об'єктом інформаційних операцій та спроб дискредитації.

Таким чином йшло руйнування духовно-світоглядних основ суспільного життя, насадження нових "стандартів" суспільного життя, не властивих багатонаціональному українському соціуму, однак усвідомлення того, що це цілеспрямована діяльність наразі не має.

На другому етапі спостерігаємо зміну акцентів у веденні інформаційної війни, які заставляють змінити її сприйняття та оцінки у зв'язку із розгортанням пропаганди, спрямованої на руйнування міжрелігійної та міжнаціональної злагоди і толерантності в Україні. Національна експертна комісія України все ще не вбачає у цьому елементів інформаційної війни, як і інші державні органи, що здійснюють публічну гласну діяльність, але наполегливо сигналізує суспільству і вищим державним органами про щорічне зростання у кілька разів інформаційної продукції, що містить пропаганду національної та релігійної ворожнечі, організує в жовтні 2013 року у Верховній Раді України “круглий стіл” під назвою “Морально-етичні проблеми законодавчого забезпечення міжнаціональної толерантності”, на якому представники майже 100 націй і народів, люди різного віросповідання ухвалюють резолюцію про відсутність соціально-економічних умов для національної, етнічної та релігійної ворожнечі. Цю тезу надалі підтверджують представники національних общин у різних регіонах України – Львові і Дніпропетровську, Запоріжжі та Івано-Франківську. Стає зрозуміло, що наявні випадки загострення міжнаціональних і міжрелігійних відносин інспіровані відомими зовнішніми втручаннями.

Ці обставини неодноразово ставали приводом для відповідного реагування Національної комісії – від відкритих заяв Голови Національної комісії до листів, звернень, інформаційних довідок, надісланих до різних державних інстанцій, Адміністрації Президента України, керівників різних політичних сил та комітетів Верховної Ради України, громадських організацій, ЗМІ, аби сприяти створенню необхідних правових та організаційних умов для реалізації прав журналістів, молоді, права людини на інформаційний простір, вільний від матеріалів, що становлять загрозу фізичному, інтелектуальному, морально-психологічному стану населення. Але Україна вступила у Революцію гідності за умови повної неготовності держави і громадянського суспільства до загрози тотальної антиукраїнської інформаційної війни, що насувалася паралельно із посиленням диктатури.

Третій етап інформаційної війни (листопад 2013 року – липень 2014 року) знайшов свій прояв у масштабному розповсюдженні інформаційної продукції, яка оправдовує та пропагує посягання на територіальну цілісність і конституційний лад України, заперечує право українського багатонаціонального народу на державність, ставить під сумнів можливість існування України як держави, що стало реальною загрозою національній безпеці України. Кількість інформаційних матеріалів, у яких експертиза виявляє порушення законодавства про захист суспільної моралі, у кінці 2013 року подвоюється.

Втім, актуальні питання, що постійно порушувалися Національною комісією, роками залишалися без реагування і публічно не обговорювалися, а накопичений Комісією досвід та напрацьовані аналітичні матеріали щодо попередження й нейтралізації потенційних і реальних загроз національній безпеці в інформаційній сфері відповідними структурами не використовувалися.

Тривале ігнорування центральними та місцевими органами державної влади, представниками інформаційного бізнесу та створеними ними лобістськими громадськими об'єднаннями неодноразових заяв та звернень Національної комісії щодо зростання негативного впливу інформаційної продукції на стан моральності українського суспільства та у зв'язку з цим – реальної загрози національній безпеці,

стали одним із найважливіших чинників моральної кризи в нашому суспільстві, за якою насувалася політична, економічна та конституційна криза.

Так закладалися підвалини для довготривалого мовчазного протистояння: інстанції та особи, які відкрито виступали проти Національної комісії, немов не чули її звернень, а голос громадськості, що вимогливо звучав на численних заходах, організованих Національною комісією, розчинявся в інформаційному вакуумі та натикався на відвертий обман суспільства щодо діяльності Національної комісії з боку зацікавлених в продовженні антиукраїнської інформаційної війни, яких, на жаль, поки що вдосталь.

Наразі в Україні спостерігається четвертий етап інформаційної війни, специфікою якого є психологічна агресія, побудована на обмані та маніпуляції громадською думкою; заперечення та зневага до української державності; синхронізація інформаційної агресії та бойових дій проти України.

У сьогоdnішніх умовах прямої загрози національній безпеці України, яка розширюється, зокрема у зв'язку із посиленням пропаганди в іноземних телерадіопрограмах, є особливо актуальним створення ефективного і швидкого механізму реагування на подібні факти. З метою завдання конкретних матеріальних і нематеріальних збитків у певних сферах діяльності, встановлення власної інформаційної переваги, маніпулювання свідомістю, волею та почуттями громадян російські засоби масової інформації поширюють не лише недостовірну, неповну інформацію про Україну, а й відверту неправду.

Тільки з початку 2014 року Національною комісією вже проаналізовано майже більше 31 тис. одиниць інформаційної продукції. Національна комісія підтримала громадську ініціативу, про яку йдеться в публікації "Українці просять марку Цукерберга допомогти в боротьбі проти російської пропаганди" і прийняла рішення звернутися до Світового Конгресу Українців з проханням допомогти у протидії антиукраїнській інформаційній війні.

Ведення антиукраїнської інформаційної війни стало масованим посяганням на інформаційний суверенітет України. Тепер основною формою ведення інформаційної війни є психологічна агресія, що здійснюються шляхом керованого інформаційного впливу на індивідуальну, групову або масову свідомість, волю громадян іншої країни, їхні почуття, дезінформування суб'єктів прийняття політичних, економічних та інших рішень, підрив інформаційної інфраструктури супротивника.

Головними завданнями таких інформаційних психологічних операцій є деморалізація населення України, особового складу Збройних Сил України, а також спонукання їх до державної зради й переходу на бік супротивної сторони; формування у громадян України та Росії викривленого бачення подій; створення вигляду масової підтримки дій Російської Федерації з боку населення Південно-Східних регіонів; психологічна підтримка українських прихильників радикального зближення регіонів Сходу й Півдня України з Росії.

Сучасні події в Україні показали результати впливу інформації, яка передається засобами масової інформації на формування свідомості та світоглядів її споживачів, тому Національна комісія в межах своєї компетенції та технічних можливостей відслідковує та вживає заходи реагування щодо виявлених порушень чинного законодавства у сфері захисту суспільної моралі, зокрема: пропаганди війни,

національної та релігійної ворожнечі, неповаги до національних і релігійних святинь, приниження або образи нації чи особистості за національною ознакою та виступає за посилення контролю за обігом інформаційної продукції, яка несе загрозу Українській державі і запровадження юридичної відповідальності за такі дії.

Як свідчить історичний досвід, у державі, де світська і духовна влада дбають про високий рівень моральності, йде неухильне зростання добробуту народу, обороноздатності країни та її міжнародного авторитету. Але як тільки гору беруть ігнорування етичних норм, неповага до іншої особи, її прав та свобод або індивідуальний чи груповий егоїзм, стабільності і процвітання суспільства та навіть можливості його власного збереження настає неминучий крах.

Інформаційна війна, яка сьогодні здійснюється проти України, може бути спрямована і проти будь-якої держави Європи. Ця війна є викликом усій міжнародній спільноті, супроводжується наростанням інформаційних загроз світовому порядку, що у кінцевому результаті становить загрозу самому існуванню сучасного світового порядку, нормам та основоположним принципам міжнародного права, демонструє зневагу до прав і свобод людини, ігнорує можливість мирного вирішення усіх міжнародних спорів та ставить під сумнів загальновизнані після другої світової війни кордони, оправдовує і пропагує застосування сили як форми вирішення питань міжнародної політики.

З огляду на це, сьогодні назріла необхідність посилити роль та функції держави у сфері контролю та регуляції різних сегментів національного інформаційного простору України, адже лише держава здатна вирішити важливі й багатоаспектні проблеми, що виникають в інформаційному середовищі, лише держава, як головний суб'єкт міжнародно-правових відносин, може вжити адекватних заходів для протидії руйнівному впливу на інформаційний простір. Важливого значення у забезпеченні державної інформаційної політики відіграє функція захисту суспільної моралі як складова національної безпеки.

Адже до функцій держави, які покликані забезпечити вільний розвиток людини, належить не тільки культурна (духовна), але й функція захисту суспільної моралі. Саме останню з названих функцій держави й реалізує Національна експертна комісія України з питань захисту суспільної моралі (далі – Національна комісія) як постійно діючий державний позавідомчий експертний і контролюючий орган, що діє відповідно до Закону України “Про захист суспільної моралі”. Змістом державної політики у сфері захисту суспільної моралі є створення необхідних правових, економічних та організаційних умов, які сприяють реалізації права на інформаційний простір, вільний від матеріалів, що становлять загрозу фізичному, інтелектуальному, морально-психологічному стану населення, інформаційній та національній безпеці України.

За сучасних умов інформація набуває дедалі більшого впливу на стан громадської думки в Україні, стає одним із найважливіших елементів забезпечення національної безпеки. Відсутність визначених законодавством механізмів, які б регулювали розповсюдження та обіг певних видів інформаційної продукції, зокрема, електронних ЗМІ, комп'ютерних ігор, мережі Інтернет, обумовлюють ріст кількості злочинів в інформаційній сфері, які посягають насамперед на інтереси Української народу і української держави.

Питання про виокремлення захисту суспільної моралі в окрему функцію держави, як і питання про віднесення державно-владної діяльності до певного окремого напрямку у якості функції держави, передбачає виокремлення чотирьох факторів:

1) наявність певної окремої важливої групи суспільних відносин, що потребують регулювання з боку держави. Сьогодні ми маємо підстави стверджувати, що питання захисту суспільної моралі виокремилися в окрему важливу групу суспільних відносин в силу формування глобального інформаційного суспільства, у якому стирається грань між реальністю та віртуальним світом, небезпеками деформацій світоглядних основ нового покоління у силу впливу засобів масової комунікації. Телебачення, радіо, Інтернет, друковані засоби масової інформації, ринок відеопродукції оволоділи світом, стали місцем праці мільйонів людей, джерелом формування громадської думки та визначальним фактором у виборчих перегонках, фінансових операціях, соціальних процесах, промислових війнах, військових операціях, міжнародних відносинах, культурному розвитку.

2) Соціальний запит на регулятивну роль держави у тій чи іншій сфері суспільних відносин. За даними соціологічних опитувань 51,4% опитаних вважають стан моралі загрозливим національній безпеці країни; майже 59% опитаних у силу стурбованості негативним впливом інформаційної сфери на духовний розвиток суспільства, на морально-психологічний стан молоді і дітей вимагають запровадження моральної цензури; 23% українських респондентів готові до повної заборони показу програм/фільмів з елементами насильства та жорстокості; 37% вважають, що показ відповідних програм/фільмів має відбуватися лише на спеціалізованих каналах, які необхідно оплачувати додатково; 34% допускають демонстрацію таких програм/фільмів лише у нічний час, і тільки 6% респондентів відповіли, що не вбачають необхідності у будь-яких змінах цієї ситуації.

3) Наявність системи правових норм, які регулювали б ці суспільні відносини, пов'язані із здійсненням тієї чи іншої функції держави. На сьогоднішній день конституційно-правові норми про захист честі і гідності особи (статті 3, 28 Конституції України), невтручання у приватне життя (стаття 32), захист дитинства (стаття 52), захист державою прав і свобод особи (стаття 55), встановлений в "Економічній конституції" – Цивільному кодексі України (частина IV статті 13 – обов'язок фізичних і юридичних осіб дотримуватись морально-етичних засад суспільства, з одного боку, свобода слова та інформаційної діяльності (стаття 34 Конституції України), свобода підприємницької діяльності (стаття 42), свобода творчого самовираження (стаття 54) та заборона цензури (стаття 13) складають "правовий коридор", у якому має реалізовуватися функція держави у сфері захисту суспільної моралі відповідно до Закону України „Про захист суспільної моралі”.

4) Наявність системи державних органів та інститутів громадянського суспільства, здатних забезпечити реалізацію функції держави, пов'язану із захистом суспільної моралі. Такими на сьогодні є Міністерство культури України, Міністерство молоді та спорту України, Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство юстиції України, Міністерство освіти і науки України, Служба безпеки України, Національна рада з питань телебачення і радіо України, Державна інспекція України з питань з захисту прав споживачів, Державний комітет телебачення і радіомовлення

прав та свобод людини, невтручання у роботу медіа-бізнесу та суспільний діалог держави та виробників і поширювачів інформації.

У цьому контексті Національна комісія підготувала проект та ініціювала підписання 19 березня 2009 року Хартії про партнерство заради інформаційних прав і свобод та захисту суспільної моралі. Хартію підписали Кабінет Міністрів України, Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення України; провідні національні телеканали України, а згодом майже 300 ЗМІ, які працюють в різних регіонах України.

Факт підписання Хартії про партнерство заради інформаційних прав і свобод та захисту суспільної моралі став першим кроком нової політики, побудованої на суспільному діалозі між владою та інформаційним капіталом, в основі якого – саморегуляція бізнесу у дотриманні етичних стандартів та невтручання держави в редакційну політику ЗМІ.

В умовах глобалізації, що призвела до утворення світового інформаційного суспільства, дотримання етичних норм та стандартів стає одним із завдань реалізації інформаційної політики у державі, умовою суспільної злагоди і толерантності. Глобалізація передбачає створення нової етики світового громадянського суспільства постіндустріальної епохи. Індивідуальний егоїзм, етика індивідуалізму з її уявленням про виняткову вибраність зжили себе. Етика глобального інформаційного громадянського суспільства має орієнтуватися на пріоритет загальнолюдських інтересів, на прагнення зберегти і передати Землю і сучасну цивілізацію наступним поколінням.

Для забезпечення гармонізації національної та глобальної економіки держава вже зараз повинна розробити стратегію ефективного входження України у глобальний світ, яка має базуватися на поєднанні принципів відкритості економіки із захистом внутрішнього ринку; відкритості інформаційного простору та захисту гуманітарної сфери громадянського суспільства; узгодженні норм законодавства України з міжнародними нормами та правилами і розробці законопроектів щодо їх максимальної інтеграції.

Розробка прозорої програми інтеграції України у світове співтовариство та недопущення її ізоляції повинна передбачати також створення систем програмного забезпечення інтеграційних процесів, інформаційно-аналітичного супроводження проектів щодо інтеграції України у світове співтовариство, аналіз зацікавлених сторін та ризиків стосовно цих процесів.

Важливе значення має розробка програми підтримки засобами масової інформації процесів інтеграції та глобалізації, створення прозорої і об'єктивної національної статистики, ліквідація "інформаційної асиметрії", забезпечення ефективного співвідношення відкритості і протекціонізму.

З огляду на вищезазначене, ґрунтовною основою протидії антиукраїнській інформаційній війні має стати єдина комплексна система захисту суспільної моралі, яка сприяла б реалізації права на інформаційний простір, вільний від матеріалів, що становлять загрозу фізичному, інтелектуальному, морально-психологічному стану населення. Важливим етапом реалізації державної політики в цій сфері є співпраця з європейськими державами щодо ухвалення хартії про партнерство заради інформаційних прав і свобод та захисту етичних стандартів у медіа, а також створення

Загальноєвропейської системи інформаційної безпеки та формування міждержавної або міжнародної комісії з питань з проблем інформаційної безпеки.

Костицкий В. В. Политико-правовые проблемы противодействия антиукраинской информационной войне в контексте европейской безопасности.

В статье на основании многолетнего исследования проанализированы этапы и особенности антиукраинской информационной войны, ее влияние на современные международные отношения и мировой порядок.

Ключевые слова: *информационный суверенитет, информационная безопасность, информационная война, антиукраинская информационная война, этапы антиукраинской информационной войны, информационные угрозы мировому порядку.*

Kostytskyu V. V. Political and legal problems of countermeasures anti-ukrainian information war in the context of european security.

On the basis of several years of research the stages and characteristics of anti-ukrainian information war are highlighted concerning their impact on contemporary international relations and world order for the first time.

Keywords: *information sovereignty, information security, information warfare, information warfare anti-Ukrainian, anti-Ukrainian stages of information warfare, information threats to world order.*

УДК 347.40 : 349.222

Левандовські К. М.
Одеська обласна дитяча клінічна лікарня

ПОНЯТТЯ ПОСЛУГИ В КОНТЕКСТІ § 611 НІМЕЦЬКОГО ЦИВІЛЬНОГО УЛОЖЕННЯ

Стаття присвячена дослідженню поняття послуги в цивільному праві Німеччини. На підставі огляду правової літератури наведено тлумачення та особливості застосування даного поняття на практиці.

Ключові слова: *Німецьке цивільне уложення, договір про надання послуг, трудовий договір, роботодавець, найманий робітник, винагорода.*

Прихід нової постіндустріальної епохи змінив пріоритети не тільки в економіці, висунув невиробничу сферу в якості основної рушійної сили прогресу, а й в суспільстві з до цього чітко викресленими категоріями. Однією з таких є “ласка, послуга”.

І якщо теоретичне обґрунтування та практична реалізація даної правової категорії носить сталий характер в країнах Західної Європи, то в Україні воно перебуває в процесі становлення. В прагненні нашої держави до побуту європейських стандартів особливе значення сьогодні набуває аналіз поняття “послуги” як правової категорії, вивчення правового досвіду та можливість запозичення окремих правових ідей, так і положень найбільш соціально та економічно розвиненої країни Європи – Німеччини. В свою чергу це б дозволило українському законодавцю усунути виникаючі законодавчі протиріччя.

У зв'язку з розвитком сфери послуг все більше загострюється увага науковців на необхідність термінологічної визначеності поняття та предмету договору про